

D o E P A K

Zes vragen: één woord
 De letters bij het juiste antwoord vormen samen de benaming voor een Indonesische poppenspeler.
 Woord:

Extra woorden
 Mythische vogel uit de wayang.
 Woord:

De vrouw van Jan Klaassen.
 Woord:

Du PAK DoE PAK POPPENSPE(E)LMUSEUMKRUIJELKRANT NUMMER 33 DoE PAK DuPAK

Een *dupák* (spreek uit: *doepak*) is een stang- en trucpop. Het nummer met de *dupák* wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspoppentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegift opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truc die overeenkomt met het uitrekken en weer inkrimpen van de hals van de *Dood van Pierlala* in de poppenkast. Pierlala is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de *dupák* wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijzen van Pierlala's hals heel langzaam en onder doods stilte geschiedt, gaat het strekken en inkrimpen van de *dupák* razendsnel en met veel rumoer. *Dupák* betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De draad waaraan de *dupák* hangt, gaat door de kop en het lijf heen en zit vast aan de houten heup. Het gat in de kop is iets wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de *dupák* is een touw vastgemaakt. De touwtjes gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhoutje. Door dit houtje op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lappen lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en het hoofd op. Behalve springen kan de *dupák* ook om zijn as draaien; daarbij zwieren zijn armen wijd uit.

Dikke clown

In de Indonesische *wayang-kulit* verhalen (spreek uit: *koelit*) heeft de dikke en wijze clown *Semar* een belangrijke rol. Op wie lijkt de afgebeelde en *spekkoek*-etende Javaanse *schim* en *stokpop*?

- Hansworst [k]
- Pinokkio [g]
- Poppenspe(e)lmuseumdirecteur [d]

Afbeelding: wayang-kulitfiguur. Semar draagt een gebatikte *sarong* (wikkelrok) met daarop een afbeelding van het *familiewapen* van museumdirecteur Otto van der Mieden. Illustratie: Elsje Zwart (2015).

Onafhankelijk

In de *Wayang revolusi* vechten Indonesische nationalisten in hun onafhankelijkheidsstrijd tegen Nederland. Omstreeks 1947 ontstond deze wayangkunstvorm. Het publiek kon zich gemakkelijk verbinden met de goede helden (de Indonesiërs!?) en hun tegenstanders. De hoofdrolspelers in dit wayangspel zijn politici en de militairen van de twee partijen die elkaar bestrijden. Wat is de naam van deze wayang-kulitpop in wit kostuum?

- Nederlandse generaal Spoor [t]
- Indonesische president Soekarno [a]
- Petruk, de zoon van Semar [r]

Afbeelding: wayang-kulitfiguur. Pop gemaakt door Ledjar Soebroto (Yogyakarta, 2011).

Een dansende nar

Deze mechanisch bewegende figuur lijkt wel op een *trekpop*. De op *gamelan* muziek dansende oud-Hollandse poppenkastfiguur heeft een Javaans snorretje. Hoe heet deze wayang-kulitpop?

- Katrijn (vrouw van Jan Klaassen) [r]
- Pantin (platte speelgoedpop) [u]
- Jan Klaassen (handpop) [a]

Afbeelding: hoofdpersoon in het oud-Hollandse poppentheater. Op zijn hoofd draagt hij een puntmuts. Zijn kostuum is veelkleurig en elegant. Hij heeft een naar voren stekende kin en een haakneus, een hoge bult en een enorme buik. Deze poppenkastfiguur als wayangpop is gemaakt door dalang en poppenmaker Ledjar Soebroto (Yogyakarta, 2011).

Kartonnen doos

Op deze doos zijn allemaal slag-instrumenten te zien: gongs, trommen en xylofoons. Hoe heet het orkest bij een wayangvoorstelling?

- gamelanorkest [g]
- strijkorkest [n]
- fanfare [a]

Punakawan...

zijn de komische personages in een *wayangspel*. Het zijn *Bagong*, *Nala Gareng*, *Petruk* en *Semar*. Semar lost in veel *lakons* (wayangverhalen) de problemen op. Hij geeft niet alleen raad, maar strooit ook opmerkingen rond die vol humor zijn. Hij heeft een potsierlijk uiterlijk. Zijn bolle buik is bloot en hij heeft een enorme bilpartij. Op zijn hoofd draagt hij een ...

- puntmuts [a]
- zwart kapje [l]
- toepetje [a]

Afbeelding: masker (*wayang topeng*) voorstellende de nar Semar. Illustratie: Elsje Zwart (Haarlem, 2015).

Afbeelding: dalang in kleermakerszit met een *gunungan* (pauzeteken) en *Kancil* het dwerghertje. Wayang-kulit-optreden. Het wayangrekwisiet is gemaakt door Ledjar Soebroto (Yogyakarta, 2014).

Allemaal poppen...

van leer kun je ontdekken op dit *wayangrekwisiet* met een spelende *dalang*. Op de deksel van de *wayangkist* zie je een tijger, een eend en een olifant. Welk beest heeft de *schimmenschuiver* in zijn rechterhand?

- Een ree [ij]
- Kancil [n]
- Een rendier [d]

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl

DoEPAK-colofon

Zet een kruisje bij de zes juiste oplossingen. Achter elkaar gezet vormen de letters tussen [] de benaming voor een poppenspeler uit Indonesië. De andere letters tussen de [] vormen de naam van een *mythische vogel* uit het wayangspel en de naam van de *vrouw* van Jan Klaassen. Afbeelding *Dupák* in de gedaante van *Jan Klaassen*: Hetty Paërl (1994), naar een ontwerp van de Slowaakse stangpoppenspeler *Anton Anderle* (1944-2008). Collectie: Poppenspe(e)lmuseum. Concept, idee en teksten: *Otto van der Mieden* (2016). Logo Poppenspe(e)lmuseum: Jan Klaassen en Semar. Illustratie: *Elsje Zwart* en Ad Swier. Kruijmelkrant nr. 33 op internet, zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/DoepakXXXIII.pdf>. Hyperlinks: klik op de *cursief* gezette woorden. *Applaus!*